

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ПОПОВ ОЛЕКСАНДР ІГОРОВИЧ

УДК 347.958

**ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ
ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ**

**12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Гусаров Костянтин Володимирович,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
професор кафедри цивільного процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Бичкова Світлана Сергіївна,
Національна академія внутрішніх справ,
заступник начальника кафедри цивільного права і процесу

кандидат юридичних наук, доцент
Білоусов Юрій Валерійович,
Хмельницький університет управління та права,
професор кафедри цивільного права та процесу

Захист відбудеться «09» квітня 2015 року о « 10-00 » годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.02 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70.

Автореферат розіслано «05» березня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю.Є. Атаманова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Динаміка розвитку цивільного процесуального законодавства, яка простежується в останні роки, свідчить про необхідність проведення ґрунтовних наукових досліджень нових проваджень, які з'являються в системі цивільного судочинства. Одним з таких, безумовно, виступає провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, важливість дослідження якого зумовлена, насамперед, тим, що до 2010 року Верховний Суд України ще виконував функції суду касаційної інстанції, а також перегляду судових рішень у виняткових обставинах.

Водночас після прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453-VI функції та повноваження Верховного Суду України значним чином були звужені. Суттєвий вплив на назначені законодавчі зміни здійснило рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2010 року по справі № 8-рп/2010, яким було визначено неможливість виконання Верховним Судом України функцій суду касаційної інстанції. Наслідком цього стало позбавлення Верховного Суду України зазначених функцій та наділення його повноваженнями перегляду судових рішень з підстав, коло яких визначено законом. Вказаний вид перегляду судових рішень, на сьогодні, регламентується у законодавстві як самостійний вид провадження в структурі цивільного судочинства, поряд з переглядом судових рішень в апеляційному та касаційному порядках.

Наведені законодавчі новели були сприйняті юридичною спільнотою неоднозначно, що впливає на суперечливість поглядів стосовно подальших напрямків судової реформи в Україні. На теперішній час на розгляді Верховної Ради України перебуває низка законопроектів, в яких порізно пропонуються зміни до чинного законодавства з питань функціонування Верховного Суду України в системі цивільного судочинства. Зокрема, одними законопроектами пропонується ліквідація вищих спеціалізованих судів з поверненням Верховному Суду України функцій касаційної інстанції. Іншими пропонується збереження чинної структури судової системи, при обов'язковому посиленні повноважень найвищого судового органу.

Вказані обставини обумовлюють актуальність теми дисертації та створюють підґрунтя для подальшої наукової дискусії стосовно ролі та функцій Верховного Суду України в системі цивільного судочинства.

Науковий інтерес у дослідженні викликає передусім специфіка самої форми перегляду судових рішень Верховним Судом України. Вона, на відміну від перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядках, передбачає особливі підстави для перегляду судових рішень у цивільних справах. Такі підстави визначають спеціальне місце Верховного Суду України в інстанційній системі судів цивільної юрисдикції, а також специфічні функції та процесуальний порядок перегляду судових рішень найвищим судовим органом.

Слід відзначити, що перегляд судових рішень Верховним Судом України не отримав належної уваги з боку науковців. Лише окремі аспекти зазначеної проблеми були предметом досліджень вітчизняних вчених Ю.В. Білоусова, С.С. Бичкової, К.В. Гусарова, Д.Д. Луспеника, В.В. Комарова, В.А. Кройтора, Н.Ю. Сакари, В.В. Сердюка, М.І. Сірого, О.С. Ткачука, С.В. Шевчука та ін. Причиною цього є, насамперед, відносно невелика тривалість існування цього провадження в системі цивільного судочинства України. Зазначене обумовлює необхідність проведення комплексного дослідження правової природи та особливостей перегляду судових рішень Верховним Судом України, а також процесуального порядку цієї форми перегляду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах та відповідно до цільової комплексної програми Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого «Судова влада: проблеми організації та діяльності» (№ 0111U000957). Тема дисертації «Перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України» затверджена вченою радою Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого (протокол № 4 від 23 грудня 2011 року).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексна наукова розробка процесуально-правового механізму перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, з точки зору сучасних уявлень про судову владу та правосуддя як форму його здійснення, формулювання теоретичних положень та практичних висновків, спрямованих на вдосконалення цивільного процесуального законодавства, а також підвищення ефективності функціонування цього провадження.

Досягнення поставленої мети обумовлює такі задачі наукового пошуку:

- з'ясувати правову природу інстанційності як визначальної засади організації системи судів цивільної юрисдикції;
- визначити напрями реформування повноважень Верховного Суду України в системі цивільного судочинства;
- розкрити процесуально-правову природу перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України;
- охарактеризувати процесуально-правовий механізм перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України;
- розкрити правову природу та особливості судових актів Верховного Суду України;
- виявити проблеми законодавчого регулювання процедури перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України та запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, врегульовані нормами цивільного процесуального права, які виникають при перегляді судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України.

Предметом дослідження є провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України.

Методи дослідження. В дисертаційній роботі застосовано комплексний підхід до використання методів наукового дослідження, зокрема, історико-правового, структурно-функціонального, системно-структурного, формально-логічного, порівняльно-правового та інших методів.

За допомогою системно-структурного методу розкрита природа перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, визначено місце та роль Верховного Суду України в інстанційній системі судів цивільної юрисдикції. Використання формально-логічного методу дозволило виявити суперечності та недоліки в цивільному процесуальному законодавстві й сформулювати окремі пропозиції стосовно їх усунення. Порівняльно-правовий метод застосовувався при дослідженні моделей перегляду судових рішень найвищими судовими інстанціями та питання про особливості сприйняття доктрини судового прецеденту національною системою цивільного судочинства.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Дисертація є першою у вітчизняній науці цивільного процесуального права науковою працею, в якій запропоновано концептуальну теоретичну модель перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України.

У результаті проведених наукових пошуків автором сформульовано й обґрунтовано наукові положення, які виносяться на захист.

Уперше:

- запропоновано специфічну теоретичну модель судового провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, яка ґрунтується на концепції єдності цивільного процесу та диференціації судових проваджень відповідно до об'єкту судового розгляду, процесуальних режимів та повноважень, а також функціонального призначення забезпечення одноманітного застосування права судами і єдності судової практики та дотримання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань при відправленні правосуддя;

- дається тлумачення принципу інстанційності в аспекті процесуальної форми цивільного судочинства, в тому числі провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України як окремого інстанційного циклу в структурі цивільного процесу;

- охарактеризовано функціональну ефективність провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України з точки зору забезпечення права на справедливий судовий розгляд. При цьому доводиться, що особливість національної процесуальної системи полягає в тому, що вона забезпечує європейський принцип двоінстанційності поряд з національною специфікою існування судів касаційної інстанції та Верховного Суду України. Така структура інстанційної системи судів цивільної юрисдикції прямо не впливає з вимог Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини. Разом із тим національний законодавець і практика розгляду цивільних справ мають забезпечити дотримання права на справедливий судовий розгляд та вимог доступності правосуддя при перегляді судових рішень Верховним Судом України;

- надано теоретичну інтерпретацію постанов Верховного Суду України як актів правосуддя та нетипових для правової традиції України джерел права. Не зважаючи на низку репрезентативних поглядів щодо надання постановам Верховного Суду України ознак прецедентності, доведено, що сприйняття доктрини судового прецеденту національною правовою системою носить частковий характер і пов'язане лише з закріпленням на законодавчому рівні обов'язковості застосування постанов Верховного Суду України у правозастосовній практиці;

- на підставі узагальнення практики реалізації повноважень Верховного Суду України при перегляді судових рішень, передбачених статтями 360-3 та 360-4 ЦПК України, даються теоретичні рекомендації стосовно необхідності прийняття за результатами перегляду Верховним Судом України нового рішення. Внаслідок цього вважається неприйнятною необгрунтована практика повернення цивільних справ на новий розгляд до суду касаційної інстанції після їх розгляду Верховним Судом України;

- запропоновано зміни до законодавства, які спрямовані на підвищення ефективності функціонування провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України щодо розширення кола осіб, які мають право на звернення до Верховного Суду України із заявою про перегляд судового рішення; моменту виникнення в особи права на звернення до Верховного Суду України із заявою про перегляд судового рішення; конкретизації вимоги про форму та зміст постанов Верховного Суду України, що ухвалюються за результатами перегляду судових рішень; визначення наслідків ухилення від використання правових позицій Верховного Суду України.

Удосконалено:

- теоретичні підходи щодо класифікації суб'єктів права на звернення до Верховного Суду України із заявою про перегляд судового рішення. Зокрема, запропоновано класифікацію таких суб'єктів за критерієм підстави перегляду судового рішення на суб'єктів права на звернення до Верховного Суду України у зв'язку із неоднаковим застосуванням судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм права та суб'єктів права на звернення до Верховного Суду України у зв'язку із встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом;

- поняття остаточності судового рішення та визначені основні чинники, які забезпечують її досягнення в цивільному судочинстві, а саме: неможливість перегляду судових рішень, які набули законної сили в ординарному порядку; законодавча регламентація строків права на оскарження судових рішень та механізмів поновлення таких строків; встановлення різних підстав для перегляду судових рішень, а також відмінних повноважень для кожної судової інстанції в цивільному судочинстві (недопустимість дублювання повноважень судами перевірочних інстанцій, які здійснюють перегляд судових рішень); недопустимість наявності судів з яскраво вираженими дискреційними повноваженнями одних судів стосовно інших; недопустимість пред'явлення тотожних позовів.

Дістали подальшого розвитку теоретичні положення щодо:

- необхідності розширення повноважень Верховного Суду України з метою забезпечення його ефективного функціонування як органу, який має виконувати функцію забезпечення єдності судової практики, щодо здійснення ним перегляду судових рішень у цивільних справах з підстав

неоднакового застосування судом касаційної інстанції не лише норм матеріального права, але й норм процесуального права;

- процедури реалізації права на звернення до Верховного Суду України в аспекті структурно-функціональної характеристики провадження з перегляду судових рішень Верховним Судом України, а саме норм, які регулюють порядок допуску заяви про перегляд судового рішення до розгляду її Верховним Судом України. Обґрунтовано необхідність наділення відповідними повноваженнями безпосередньо Верховний Суд України, замість Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ;

- характеристики функцій Верховного Суду України та його постанов, ухвалених за результатами перегляду судових рішень, в аспекті реалізації принципу правової визначеності, а саме таких його елементів, як визначеність норм цивільного процесуального права та однаковість застосування правових норм.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації пропозиції і висновки можуть бути використані:

– у науково-дослідних цілях – для подальшого дослідження процесуального порядку перегляду судових рішень Верховним Судом України;

– у правотворчій роботі – при розробці законопроектів, спрямованих на вдосконалення процесуального порядку перегляду судових рішень у цивільному судочинстві;

– у правозастосуванні – під час відправлення судами правосуддя у цивільних справах та здійсненні перегляду судових рішень;

– у навчальному процесі – при підготовці відповідних розділів підручників і навчальних посібників із цивільного процесу, у викладанні навчальних курсів з цивільного процесуального права, у науково-дослідницькій роботі студентів.

На основі теоретичних висновків висунуті аргументовані пропозиції щодо внесення змін і доповнень до окремих статей ЦПК України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Закону України «Про доступ до судових рішень», які сформульовані в проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України».

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації доповідалися та обговорювалися на міжнародних, республіканських та регіональних наукових та науково-практичних конференціях: «Юридична осінь 2011 року» (м. Харків, 9 листопада 2011 р.), «Проблеми розвитку юридичної науки в дослідженнях молодих учених» (м. Харків, 5 квітня 2012 р.), «Методологія дослідження проблем цивільного права та процесу», присвяченої пам'яті О.А. Пушкіна (м. Харків, 26 травня 2012 р.), «Цивилистический процесс: основные проблемы и тенденции развития», посвященной 90-летию со дня рождения М.А. Викут (г. Саратов, Российская Федерация, 1 октября 2012 г.), «Юридична осінь 2012 року» (м. Харків, 13 листопада 2012 р.), «Проверка судебных решений в гражданском процессе Украины и России» (г. Харьков, 19 марта 2013 г.), «Проблеми цивільного права та процесу», присвяченої пам'яті О.А. Пушкіна (м. Харків, 25 травня 2013 р.), «Молодежная инициатива в решении современных проблем юриспруденции» (г. Минск, Республика Беларусь, 25-26 октября 2013 г.), «Правова доктрина – основа формування правової системи держави», присвяченої 20-річчю Національної академії правових наук України (м. Харків, 20-21 листопада 2013 р.).

Публікації. Теоретичні і практичні положення дисертації знайшли відображення в 14 публікаціях, з яких 5 наукових статей, опублікованих у фахових наукових виданнях України і зарубіжних країн, та тези 9 доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації визначені предметом, метою та задачами дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (420 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації – 253 сторінки, з яких основного тексту – 193 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, наводиться її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета й задачі дослідження, його об'єкт і предмет, методологія, подається коротка анотація нових наукових положень, розкривається практичне значення роботи, викладаються відомості про апробацію результатів дослідження і публікації за темою дисертації.

Розділ 1 «Перегляд судових рішень Верховним Судом України в інстанційній системі цивільного судочинства» містить три підрозділи і висновки.

У **підрозділі 1.1 «Принцип інстанційності судів цивільної юрисдикції»** досліджується інстанційність як визначальна засада організації системи судів цивільної юрисдикції, процес становлення вітчизняної інстанційної системи цивільних судів, а також проблеми функціонування окремих судових інстанцій.

Визначається, що в основі принципу інстанційності, як засади організації судової системи, є право на виправлення судової помилки та необхідність забезпечення єдності судової практики. З цією метою виокремлено два підходи до визначення поняття інстанційності: 1) організаційно-правовий, згідно якого інстанційність розглядається як організація судів відповідно до необхідності забезпечити право на перегляд судового рішення судом вищого рівня та 2) процесуально-правовий, за яким інстанційність розуміється як обсяг процесуальних повноважень суду щодо вирішення судової справи. Разом із тим, беручи до уваги позитивні та негативні риси вказаних підходів, автором запропоновано власне визначення, за яким інстанційність цивільних судів слід розглядати як механізм побудови системи судів цивільної юрисдикції, за яким створюється можливість реалізації права на справедливий судовий розгляд та перегляд судового рішення у цивільній справі з метою забезпечення законності й обґрунтованості прийнятих рішень, усунення порушень закону, що допускаються судами, а також єдності судової практики.

З огляду на зміст інстанційності судів цивільної юрисдикції робиться висновок, що для судів перевірочних інстанцій, якими, зокрема, є суди апеляційної та касаційної інстанції, найбільш суттєвими проблемами функціонування слід визнати ефективні механізми доступу до цих інстанцій («процесуальні фільтри») та остаточність судових рішень.

Підрозділ 1.2 «Верховний Суд України в інстанційній системі судів цивільної юрисдикції» присвячений вивченню та розкриттю питання про місце та роль Верховного Суду України в інстанційній системі цивільних судів.

Аналіз чинного законодавства дозволяє стверджувати про специфічну роль Верховного Суду України в інстанційній системі судів цивільної юрисдикції, яка передбачає його функціонування як центру забезпечення єдності судової практики. Водночас стверджується, що реформа судової системи, яка відбулась у 2010 році у зв'язку з прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів», мала наслідком не виправдане звуження повноважень Верховного Суду України, які не дозволяють йому в повній мірі відповідати статусу найвищого судового органу в державі.

З метою вдосконалення статусу Верховного Суду України, а також підвищення ефективності його функціонування як органу, що покликаний забезпечувати єдність судової практики, висловлені пропозиції стосовно розширення процесуальних та позапроцесуальних повноважень Верховного Суду України в цих сферах. Як основні напрямки такого розширення вбачаються надання повноважень Верховному Суду України здійснювати перегляд судових рішень у цивільних справах з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм процесуального права, запровадження в цивільному судочинстві інституту преюдиційного запиту, а також наділення повноваженнями з надання рекомендаційних роз'яснень іншим судам з питань застосування законодавства, на основі узагальнення судової практики й аналізу даних судової статистики.

У **підрозділі 1.3 «Процесуально-правова природа перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України»**, досліджується процесуально-правова природа перегляду судових рішень найвищим судовим органом, з точки зору фундаментальних категорій теорії юридичного процесу.

Робиться висновок, що перегляд судових рішень Верховним Судом України є різновидом специфічного процесуального провадження в структурі цивільного процесу, якому притаманні такі конституюючі ознаки судового провадження як наявність специфічних цивільних процесуальних правовідносин, процесуальна діяльність з доведення наявності чи відсутності відповідних підстав для перегляду судових рішень, а також необхідність закріплення отриманих процесуальних результатів перегляду судових рішень у формі судових актів – постанов Верховного Суду України.

Здійснено ґрунтовний аналіз підстав перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, передбачених статтею 355 ЦПК України, на основі якого виокремлено дві основні функції відповідного процесуального провадження: 1) забезпечення одноманітного застосування права судами та єдності судової практики та 2) забезпечення дотримання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань при відправленні правосуддя.

Розділ 2 «Процесуальний порядок перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України» містить три підрозділи і висновки.

У підрозділі 2.1 **«Право на звернення до Верховного Суду України та порядок його здійснення»** досліджується право на звернення до Верховного Суду України із заявою про перегляд судового рішення, як елемент права на судовий захист, гарантованого Конституцією України.

Під вказаним правом пропонується розуміти гарантовану цивільним процесуальним законодавством можливість певних суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин звернутися до Верховного Суду України із заявою про перегляд судового рішення у цивільній справі, за наявності особливих підстав, коло яких встановлено процесуальним законом.

Здійснено класифікацію суб'єктів права на звернення до Верховного Суду України, в залежності від підстави для перегляду судового рішення, на дві групи: 1) суб'єкти права на звернення до Верховного Суду України у зв'язку із неоднаковим застосуванням судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм права; 2) суб'єкти права на звернення до Верховного Суду України у зв'язку із встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Окрім осіб, перелічених у статті 354 ЦПК України, обґрунтовується необхідність надання права звертатися із заявою про перегляд судового рішення Верховним Судом України особам, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права і обов'язки, а також правонаступникам особи, на користь якої було ухвалене рішення міжнародною судовою установою.

На підставі аналізу норм чинного цивільного процесуального законодавства виявлені проблеми, які створюють перешкоди для належної реалізації особами права на перегляд судового рішення Верховним Судом України. Найбільш суттєвими з них вбачаються: встановлення моменту виникнення права на звернення до Верховного Суду України та відсутність належних механізмів доступу до матеріалів судової практики.

Окрему увагу приділено критиці існуючої процедури допуску заяви про перегляд судового рішення до розгляду її Верховним Судом України. Доводиться, що сучасна процесуальна конструкція допуску такої заяви Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних та кримінальних справ не відповідає засадам незалежності та безсторонності суду, а також принципу уніфікації процесуальних норм. Враховуючи це, підтримується позиція інших науковців про необхідність наділення повноваженнями здійснювати допуск заяви про перегляд судового рішення безпосередньо Верховний Суд України.

У підрозділі 2.2 **«Розгляд заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України»** досліджується процесуальний порядок перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України.

Спираючись на висловлену в попередньому підрозділі роботи позицію автора стосовно механізму допуску заяви про перегляд судових рішень, запропоновано поділити процедуру перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України на три стадії: 1) допуск

заяви про перегляд судового рішення до розгляду та відкриття провадження у справі; 2) підготовка справи до судового розгляду; 3) розгляд справи Верховним Судом України.

Доводиться, що процедура допуску заяви до розгляду її Верховним Судом України має охоплювати процес встановлення відповідності фактів, викладених у заяві низці критеріїв, а саме: 1) об'єктом потенційного перегляду мають виступати рішення (два або більше), суду (судів) касаційної інстанції (Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищого господарського суду України, Вищого адміністративного суду України); 2) спори, які були предметом судового розгляду й щодо яких ухвалені судові рішення, виникли з подібних правовідносин; 3) існують ознаки неоднакового застосування одного і того ж положення матеріального права при вирішенні справи; 4) рішення, про перегляд яких подано заяву, є різними за змістом.

Проаналізовано стадію розгляду справи Верховним Судом України. Стверджується, що судовому засіданню, в рамках якого здійснюється перегляд судового рішення Верховним Судом України, не притаманний поділ на чотири частини, як це характерно для судового засідання в судах інших інстанцій. Таке судове засідання доцільно поділити на три частини: 1) підготовчу; 2) основну (дослідницьку); 3) ухвалення та проголошення постанови Верховного Суду України, під час другої з яких склад суду, сформований відповідно до закону, встановлює наявність чи відсутність підстав для задоволення заяви про перегляд судового рішення та прийняття відповідної постанови Верховного Суду України.

Внесено окремі пропозиції стосовно удосконалення процедури перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, зокрема, щодо підготовки справ до розгляду у суді.

Підрозділ 2.3 «Повноваження Верховного Суду України при перегляді судових рішень у цивільних справах» присвячений аналізу відповідних повноважень Верховного Суду України в цивільному судочинстві.

Досліджено генезу повноважень Верховного Суду України при здійсненні судочинства у цивільних справах. Запропоновано розглядати повноваження Верховного Суду України при перегляді судових рішень у широкому та вузькому аспектах. В широкому аспекті зазначена категорія охоплює декілька різновидів повноважень найвищого судового органу, зокрема, повноважень з відкриття провадження у справі, повноважень стосовно ведення процесу та повноважень з прийняття рішення за результатами перегляду. У вузькому аспекті під повноваженнями Верховного Суду України слід розуміти лише ті, які стосуються прийняття рішення за результатами перегляду судових рішень.

Виходячи з останнього підходу, виокремлено два види повноважень, які має Верховний Суд України за результатами перегляду судових рішень у цивільних справах, а саме: 1) задовольнити (повністю або частково) заяву про перегляд судового рішення та 2) відмовити у задоволенні заяви.

На підставі аналізу матеріалів судової практики розкрито механізм реалізації зазначених повноважень Верховного Суду України при здійсненні ним перегляду судових рішень у цивільних справах та акцентовано увагу на окремих проблемах законодавчого регулювання.

Окрему увагу приділено питанню права Верховного Суду України приймати нове рішення за результатами перегляду судових рішень, як важливої гарантії реалізації найвищим судовим органом власних функцій в інстанційній системі цивільних судів. Внаслідок цього піддається критиці необґрунтована практика повернення Верховним Судом України цивільних справ на новий розгляд до суду касаційної інстанції, що, з точки зору сучасних повноважень найвищої судової інстанції в цивільному судочинстві, є неприпустимим.

Розділ 3 «Акти Верховного Суду України» складається з трьох підрозділів та висновків.

У підрозділі 3.1 «Ухвали Верховного Суду України як акти правосуддя» досліджуються ухвали, які постановляються Верховним Судом України в межах процедури перегляду судових рішень у цивільних справах.

Відзначається, що ухвали, як акти правосуддя, якими фіксується результат здійснення Верховним Судом України окремих процесуальних дій, відіграють дуже важливу роль у процесі перегляду судових рішень у цивільних справах. Вони являють собою єднаний матеріал, за

допомогою якого досягається створення зв'язку в межах процесуальної форми перегляду судових рішень найвищим судовим органом держави та прийняття фінального акту за результатами перегляду – постанови Верховного Суду України.

Запропоновано поділити ухвали Верховного Суду України на дві групи: 1) установчі та 2) підготовчі. До першої групи слід віднести ті ухвали, постановлення яких безпосередньо чи опосередковано пов'язано з відкриттям провадження у Верховному Суді України. Другу групу становлять ухвали, постановлення яких спрямовано на підготовку цивільної справи до розгляду у Верховному Суді України. Спираючись на приведену класифікацію, здійснено ґрунтовний аналіз окремих видів ухвал Верховного Суду України та надано їх змістовну характеристику як процесуальних актів.

У підрозділі 3.2 «Постанови Верховного Суду України за результатами перегляду судових рішень» досліджуються постанови Верховного Суду України, як форма судових актів, їх особливості та значення для системи цивільного судочинства.

Зазначається, що постанови Верховного Суду України мають низку особливостей, які відрізняють їх від інших форм судових актів. По-перше, як особливість виступає те, що на відміну від інших форм судових актів (рішень, ухвал), постанови є виключно правозастосовчими актами Верховного Суду України. По-друге, постанови Верховного Суду України є остаточними судовими актами, які не підлягають оскарженню та перегляду. По-третє, на відміну від судових актів інших інстанцій, постанови Верховного Суду України мають властивість загальнообов'язковості, в контексті їх прецедентного характеру.

Остання особливість постанов Верховного Суду України є однією з ознак, які визначають фундаментальну роль цього судового органу в системі цивільного судочинства та створює підґрунтя для розгляду їх як нетипових джерел права. Закріплення на законодавчому рівні обов'язку судів та інших органів державної влади враховувати в своїй правозастосовній діяльності правові позиції Верховного Суду України, сформульовані за результатами перегляду судових рішень, свідчить про певні кроки у напрямку сприйняття доктрини судового прецеденту вітчизняною правовою системою. Водночас таке сприйняття слід визнати частковим, оскільки лише закріплення на законодавчому рівні обов'язковості правових позицій Верховного Суду України ще не може свідчити про наділення найвищого судового органу правотворчими функціями. Натомість, спираючись на аналіз доктринальних джерел, робиться висновок про наявність в діяльності Верховного Суду України, поряд з правозастосовчою, ознак конкретизації права, що полягає в створенні деталізованих правових позицій під час здійснення дій по усуненню неоднаковості у застосуванні правових норм.

Окрема увага приділяється питанню забезпечення належної реалізації постанов Верховного Суду України, ухвалених за результатами перегляду судових рішень, у правозастосовчій практиці. З метою цього висловлено пропозиції стосовно необхідності закріплення в цивільному процесуальному законодавстві конкретних вимог до форми та змісту таких постанов, а також наслідків ухилення від використання правових позицій найвищого судового органу.

Підрозділ 3.3 «Принцип правової визначеності та його реалізація в постановах Верховного Суду України» присвячений дослідженню принципу правової визначеності, як невід'ємного компоненту принципу верховенства права, а також питанню його реалізації в постановах Верховного Суду України, які ухвалюються за результатами перегляду судових рішень у цивільних справах.

На підставі аналізу практики Європейського суду з прав людини та інших джерел, зроблено висновок про існування таких елементів принципу правової визначеності: визначеність норм цивільного процесуального законодавства; однаковість застосування правових норм; остаточність судових рішень та їх здійсненість.

Розкрито зміст кожного з елементів зазначеного принципу. Особливу увагу зосереджено на такому елементі як остаточність судових рішень, що є найменш дослідженим у сучасній науці. З позиції автора остаточність судового рішення розглядається як його якісний стан, а також визначальна вимога, яка об'єктивується у неможливості перегляду судового рішення в ординарному порядку та створює реальні передумови для його здійсненості.

Доводиться, що досягнення остаточності судових рішень має забезпечуватись через механізм дії низки чинників, якими визнаються: неможливість перегляду судових рішень, які набули законної сили в ординарному порядку; чітка законодавча регламентація строків права на оскарження судових рішень та механізмів поновлення таких строків; встановлення різних підстав для перегляду судових рішень, а також відмінних повноважень для кожної судової інстанції в цивільному судочинстві; недопустимість наявності судів з яскраво вираженими дискреційними повноваженнями одних судів стосовно інших; недопустимість пред'явлення тотожних позовів.

Беручи до уваги розглянуті елементи принципу правової визначеності, а також ґрунтуючись на нормах цивільного процесуального законодавства, які регулюють провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, робиться висновок про наявність певних шляхів реалізації вказаного принципу в постановках Верховного Суду України. Насамперед це стосується такого елемента принципу правової визначеності, як однаковість застосування правових норм, що досягається завдяки перегляду судових рішень з підстав, передбачених пунктом 1 частини першої статті 355 ЦПК України. Окрім цього, як важливий інструмент реалізації вимог принципу правової визначеності слід також розглядати закріплення на законодавчому рівні обов'язкового характеру правових позицій, викладених у постановках Верховного Суду України, що створює для учасників процесу можливість передбачення дій суду при розгляді їх спору, який виник з подібних правовідносин.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання розробки процесуально-правового механізму перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України. Серед висновків, зроблених у підсумку дослідження, найголовнішими є такі:

1. У своєму історичному розвитку перегляд судових рішень Верховним Судом України пройшов шлях від радянської моделі нагляду через модель касації до сучасної моделі перегляду судових рішень з особливих підстав, коло яких встановлене законом. Така тенденція свідчить про намагання законодавця відшукати оптимальну модель перегляду судових рішень найвищим судовим органом відповідно до сучасних концептуальних засад цивільного процесу, передусім єдності цивільного процесу та диференціації судових проваджень. Водночас, оцінюючи практику реалізації положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453-VI, слід констатувати, що чинна модель перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, з точки зору структурної характеристики цивільного процесу, все ж таки не створює реальної можливості здійснення Верховним Судом України функції забезпечення єдності судової практики та правосуддя загалом. Крім того це приводить до певної дискусії щодо статусу найвищого судового органу, чому й сприяло рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2010 року № 8-рп/2010.

2. Перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України є різновидом специфічного процесуального провадження в структурі цивільного судочинства, функціональним призначенням якого є забезпечення однакового застосування права судами та єдності судової практики, а також дотримання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань під час відправлення правосуддя. Розгляд цивільних справ Верховним Судом України відбувається в межах окремого інстанційного циклу, що, з точки зору вертикально-інтегрованої структури судових проваджень, відображає специфіку національної системи цивільного судочинства. Останнє зумовлено тим, що наявність в системі судів цивільної юрисдикції Верховного Суду України як окремої інстанції, що переглядає судові рішення, котрі набули законної сили, не впливає з вимог Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини. Незважаючи на це, перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України має відбуватись з обов'язковим забезпеченням права на справедливий судовий розгляд та вимог доступності правосуддя.

3. Перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України є екстраординарною (виключною) формою перегляду судових рішень у цивільному судочинстві. Така характеристика наведеної форми перегляду впливає з того, що Верховний Суд України здійснює перегляд судових рішень, які набули законної сили та з підстав, коло яких визначене у статті 355 ЦПК України, а також зумовлена специфічними процесуальними повноваженнями Верховного Суду України та характером його судових актів. Екстраординарність перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України та наявний стан правової регламентації його процесуального порядку завжди буде поштовхом для дискусій щодо сутності цього провадження та формулювання пропозицій стосовно змін судової системи і повноважень Верховного Суду України, з точки зору його статусу відповідно до Конституції України.

4. Незавершеність закріпленої моделі перегляду судових рішень Верховним Судом України, з точки зору самодостатності інстанційного перегляду та забезпечення права на судовий захист і конвенційного права на справедливий судовий розгляд, зумовлюють потребу у розширенні повноважень Верховного Суду України в цивільному процесі. З метою вирішення цієї проблеми Верховний Суд України має бути додатково наділений такими повноваженнями: 1) переглядати судові рішення у цивільних справах з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм процесуального права; 2) розглядати преюдиційні запити судів нижчих інстанцій стосовно тлумачення та застосування окремих правових норм; 3) формулювати рекомендаційні роз'яснення іншим судам з питань застосування законодавства, на основі узагальнення судової практики й аналізу даних судової статистики.

5. В межах закріпленої функції Верховного Суду України щодо забезпечення єдності судової практики та ефективності національної процесуальної системи доречним є введення в систему цивільного судочинства преюдиційного провадження. Сутність цього провадження полягає у можливості суду нижчої інстанції звернутись до Верховного Суду України за відповідним висновком стосовно правильного тлумачення чи застосування певної норми права. Таким чином, функціонування такого провадження дозволить Верховному Суду України, шляхом винесення преюдиційного рішення, скерувати практику застосування правових норм у єдиному руслі та убезпечить заздалегідь від необхідності зайвого звернення до найвищої судової інстанції з підстав, визначених ст. 355 ЦПК України.

6. Виходячи з концептуальних підстав формування ефективної моделі перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, потребуються певні законодавчі зміни, а саме: розширення кола осіб, які мають право на звернення до Верховного Суду України із заявою про перегляд судового рішення; формулювання моменту виникнення права на звернення до Верховного Суду України; встановлення неможливості направлення справи на новий розгляд цивільної справи після її розгляду Верховним Судом України, незалежно від підстави перегляду; конкретизації вимог щодо форми та змісту постанов Верховного Суду України, що ухвалюються за результатами перегляду; визначення наслідків ухилення від використання правових позицій Верховного Суду України.

7. Аналіз чинного законодавства та судової практики доводить, що законодавча регламентація процедури допуску заяви про перегляд судового рішення, за якої відповідна функція покладається на Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ, не може забезпечити повноцінне дотримання принципу незалежності та безсторонності суду. З метою усунення цієї проблеми необхідним є наділення повноваженнями здійснення допуску заяви про перегляд судового рішення безпосередньо Верховний Суд України.

8. В умовах існуючих інстанційних циклів перегляду судових рішень та функції Верховного Суду України по забезпеченню єдності судової практики очевидно, що постанови Верховного Суду України, які ухвалюються за результатами перегляду судових рішень у цивільних справах, є формою судових актів, які, на відміну від інших форм (рішень, ухвал), мають низку відмінних особливостей, а саме: виключність, остаточність та загальнообов'язковість. Остання особливість створює підґрунтя для розгляду постанов Верховного Суду України як нетипових для національної правової системи джерел права, які мають, по суті, прецедентний характер, тобто силу авторитету, а не авторитет сили.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, опубліковані у фахових виданнях України та зарубіжних країн:

1. Попов О.І. Інстанційна система судів цивільної юрисдикції [Текст] / О.І. Попов // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2012. – № 3 (43). – С. 145-151.
  2. Попов О.І. Верховний Суд України в системі інстанційності цивільних судів [Текст] / О. І. Попов // Юрист України: наук.-практ. журн. – 2012. – № 4. – С. 48-52.
  3. Попов О.І. Неоднакове застосування норм матеріального права судом (судами) касаційної інстанції як підстава для перегляду судових рішень Верховним Судом України: проблемні питання правозастосування [Текст] / О.І. Попов // Науковий вісник Ужгородського національного Університету. Серія: Право. Вип. 20. Ч.1. Том 2. – Ужгород, 2012. – С. 99-102.
  4. Попов О.І. Особи, які мають право на звернення про перегляд судового рішення у цивільній справі Верховним Судом України: проблема суб'єктного кола [Текст] / О.І. Попов // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». – Х.: Право, 2013. – 2013. № 4 (15). – С. 318-325.
  5. Попов А.И. Принцип правовой определенности в постановлениях Верховного Суда Украины по гражданским делам [Текст] / А. И. Попов // Современное право: научно-практический журнал. – 2014. – № 3. – С. 155-159.
- Тези доповідей:*
6. Попов О.І. Місце судового контролю в механізмі захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів [Текст] / О. І. Попов // Юридична осінь 2011 року: зб. тез доп. та наук. повідомл. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (9 листоп. 2011 р.) / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». – Х., 2011. – С. 296-300.
  7. Попов О. The Role of the Supreme Court of Ukraine in the System of Civil Courts to the Judicial reform of 2010 [Текст] / О. Попов // Проблеми розвитку юридичної науки в дослідженнях молодих учених: матеріали наук.-практ. конф. іноземними мовами (м. Харків, 5 квітня 2011 р.). – Х., 2012. – С. 89-91.
  8. Попов О.І. Перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України: вступ до проблеми [Текст] / О.І. Попов // Методологія дослідження проблем цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф., присвяченої світлій пам'яті О.А. Пушкіна, 26 травня 2012 р. – Х., 2012. – С. 395-399.
  9. Попов А.И. Эволюция института пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины в гражданском процессе [Текст] / А.И. Попов // Цивилистический процесс: основные проблемы и тенденции развития: материалы международной научно-практической конференции, посвященной 90-летию со дня рождения М.А. Вкут (1 октября 2012 г.) / Под. ред. А.И. Зайцева. – Саратов : Издательский центр «Наука», 2012. – С. 279-282.
  10. Попов О.І. Допускне провадження в перегляді судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України [Текст] / О.І. Попов // Юридична осінь 2012 року: зб. тез доп. та наук. повідомл. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (13 листоп. 2012 р.) / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». – Х., 2012. – С. 273-276.
  11. Попов А.И. Полномочия Верховного Суда Украины при пересмотре судебных решений по гражданским делам [Текст] / А.И. Попов // Проверка судебных решений в гражданском процессе Украины и России: сб. тез. науч. докл. и сообщ. «круглого стола» кафедр гражд. процесса Нац. ун-та «Юрид. акад. Украины им. Ярослава Мудрого» и юрид. фак. Моск. гос. ун-та им. М.В. Ломоносова, Харьков, 19 марта 2013 г. / под общ. ред. В.В. Комарова. – Харьков: Право, 2013. – С. 91-93.
  12. Попов О.І. Окремі проблеми підготовки справи до розгляду у Верховному Суді України [Текст] / О.І. Попов // Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф.,

присвяченій пам'яті професора О.А. Пушкіна (25 травня 2013 р.). – Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ; Золота миля, 2013. – С. 556-558.

13. Попов, А.И. Пересмотр судебных решений по гражданским делам Верховным Судом Украины: функции и особенности [Текст] / А.И. Попов // Молодежная инициатива в решении современных проблем юриспруденции: материалы междунар. науч. конф. студентов, магистрантов, аспирантов, Минск, 25-26 октября 2013 г. / редкол.: Т.А. Червякова (отв. ред.) [и др.]. – Минск: Изд. центр БГУ, 2013. – С. 150-151.

14. Попов О.І. Судові акти Верховного Суду України в системі судових рішень у цивільному судочинстві [Текст] / О.І. Попов // Правова доктрина – основа формування правової системи держави: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговоренню п'ятитомної монографії «Правова доктрина України», Харків, 20-21 лист. 2013 р. / Національна академія правових наук України; відп. за вип. О. В. Петришин; голова редкол. В. Я. Тацій; редкол. В. П. Тихий [та ін.]. – Х. : Право, 2013. – С. 951-953.

АНОТАЦІЯ

Попов О.І. Перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2014.

Дисертацію присвячено дослідженню місця та ролі Верховного Суду України в інстанційній системі судів цивільної юрисдикції та провадження з перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України. Розкрито процесуально-правову природу перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України. Запропоновано концепцію реформування системи повноважень Верховного Суду України з метою підвищення ефективності його функціонування в системі цивільного судочинства.

Досліджено зміст права на перегляд судових рішень Верховним Судом України, як елемента права на судовий захист, процесуальний порядок перегляду судових рішень, а також повноваження Верховного Суду України. Виявлено недоліки законодавчого регулювання й внесено пропозиції стосовно їх усунення та вдосконалення процедури перегляду судових рішень у цивільних справах найвищою судовою інстанцією.

Окрему увагу приділено дослідженню судових актів Верховного Суду України. Охарактеризовано особливості постанов Верховного Суду України, які ухвалюються за результатами перегляду судових рішень, а також розкрито питання про реалізацію вимог принципу правової визначеності в зазначених судових актах.

Ключові слова: Верховний Суд України; перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України; інстанційність; єдність судової практики; принцип правової визначеності.

АННОТАЦИЯ

Попов А.И. Пересмотр судебных решений по гражданским делам Верховным Судом Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2014.

Диссертация посвящена исследованию места и роли Верховного Суда Украины в инстанционной системе судов гражданской юрисдикции и производства по пересмотру судебных решений по гражданским делам Верховным Судом Украины.

Раскрыто процессуально-правовую природу пересмотра судебных решений по гражданским делам Верховным Судом Украины. Предложено концепцию реформирования системы полномочий Верховного Суда Украины, с целью повышения эффективности его функционирования в системе гражданского судопроизводства.

Охарактеризованы основания для пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины, вследствие чего выделены функции данной формы пересмотра и ее особенности, среди которых отдельное место занимает наличие в ней публичных начал.

Исследовано содержание права на обращение в Верховный Суд Украины с заявлением о пересмотре судебного решения как элемента права на судебную защиту, выявлены недостатки законодательного регулирования, препятствующие надлежащей реализации заинтересованными лицами указанного права. Классифицированы субъекты права на пересмотр судебного решения Верховным Судом Украины, а также внесены предложения относительно расширения круга таких лиц.

Процедуру пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины предложено структурировать на несколько этапов, среди которых особое место отведено этапу допуска заявления о пересмотре судебного решения, действующая регламентация которого поддается критике. Исследованы полномочия Верховного Суда Украины, применяемые по результатам пересмотра судебных решений. Отмечается особая важность наличия у наивысшей судебной инстанции полномочия принимать собственные решения по результатам пересмотра, исключая возможность отправки дела на новое рассмотрение в суд кассационной инстанции.

Отдельное внимание уделено исследованию судебных актов Верховного Суда Украины. Раскрыт вопрос об особенностях постановлений Верховного Суда Украины, принимаемых по результатам пересмотра судебных решений по гражданским делам. Опираясь на анализ содержания принципа правовой определенности, обосновывается вывод о наличии путей реализации некоторых элементов данного принципа в постановлениях Верховного Суда Украины.

Ключевые слова: Верховный Суд Украины; пересмотр судебных решений по гражданским делам Верховным Судом Украины; инстанционность; единство судебной практики; принцип правовой определенности.

SUMMARY

Popov O.I. Review of judgments in civil cases by the Supreme Court of Ukraine. – On rights for a manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Science in law, specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Process; Family Law; International Private Law. – Yaroslav the Wise National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2014.

The thesis deals with the place and role of the Supreme Court of Ukraine in the instance system of courts of civil jurisdiction and proceedings for review of judgments in civil cases by the Supreme Court of Ukraine.

The procedural legal nature of the review of judgments in civil cases by the Supreme Court of Ukraine is disclosed. The concept of reforming the system of powers of the Supreme Court of Ukraine is proposed, in order to improve its efficiency in the civil justice system.

The content of the right to review of judgments by the Supreme Court of Ukraine, as part of the right of judicial protection, the procedural order of judicial review, and the powers of the Supreme Court of Ukraine are explored. The deficiencies of legal regulation are identified and the proposals for their elimination and improvement of the procedure of judgments review in civil cases by the highest judicial body are made.

Special attention is paid to research judicial decisions of the Supreme Court of Ukraine. The features rulings of the Supreme Court of Ukraine, which adopted the results of review of judicial decisions are characterized and the issue of implementation the legal certainty principle in these legal acts is solved.

Key words: the Supreme Court of Ukraine, review of judgments in civil cases by the Supreme Court of Ukraine, instance, unity of judicial practice, the principle of legal certainty.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент
Удальцова Ірина Віталіївна

Підписано до друку 18 грудня 2014 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.
Умовн. друк. арк. 0,7. Обіл.-вид. арк. 0,9
Тираж 100 прим. Зам. № 1096

Друкарня
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77